

Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. Betänkandet (SOU 2026:4)

(dnr U2026-00068)

Inledning och avgränsning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen tar emot ett stort antal remisser och har inte möjlighet att lämna synpunkter på alla. Även för remisser av betänkanden och promemorior som har direkt betydelse för barn och deras rättigheter lämnar Barnombudsmannen många gånger inte synpunkter eller avgränsar svaret.

Barnombudsmannen avgränsar svaret på aktuell remiss till övergripande synpunkter.

Övergripande synpunkter

Barnombudsmannen ser positivt på att utredningen syftar till att stärka rektorers möjligheter att genomföra sitt uppdrag och att minska omsättningen av rektorer. Förslagen riktar sig inte direkt till barn och elever, men Barnombudsmannen bedömer att de sammantaget bör skapa bättre förutsättningar för barns rätt till utbildning av hög kvalitet, trygghet och likvärdighet. Om rektor ges bättre möjligheter att leda undervisningsprocesser, följa upp och utveckla undervisningens kvalitet samt säkerställa en god och säker arbetsmiljö, kan det förbättra skolans förmåga att se och möta varje barns behov. Detta ligger i linje med barnkonventionens principer om barnets bästa, rätt till utveckling, likvärdig utbildning och skydd mot våld och kränkningar.¹ Ett nära och direkt pedagogiskt ledarskap kan skapa bättre förutsättningar för att barns bästa beaktas i skolans dagliga arbete.

Likvärdiga förutsättningar gällande professionsprogrammet

Utredningen föreslår att rektorer och lärare inom Statens institutionsstyrelse (SiS) och Kriminalvården ska omfattas av professionsprogrammet, på samma sätt som personal i övriga skolväsendet. Detta är viktigt ur ett barnrättsperspektiv eftersom det stärker barns rätt till likvärdig utbildning, även om de är tvångsomhändertagna för vård eller är frihetsberövade på grund av brott. Förslaget kan bidra till att dessa elever får undervisning av personal med samma professionella kompetensutvecklingsmöjligheter som andra barn i Sverige. Det kan också i förlängningen bidra till ökad stabilitet, minskad personalomsättning och högre kvalitet i undervisningen för en elevgrupp som ofta har stora behov av kontinuitet

¹ Barnkonventionen artikel 2, 3, 19, 28,

och professionellt stöd. Genom att inkludera SiS och Kriminalvården i professionsprogrammet stärks förutsättningarna för att dessa barn får en trygg, rättssäker och pedagogiskt hållbar lärmiljö.

Barns delaktighet och barnkonsekvensanalys

Utredningen har haft dialog med Sveriges elevkårer och Sveriges elevråd, vilket innebär att barns och ungas perspektiv har inhämtats på ett strukturerat sätt. Detta är positivt ur ett barnrättsperspektiv, eftersom det ligger i linje med barnkonventionen² om barns rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem. Elevernas synpunkter har bidragit till att belysa hur rektors närvaro, ledarskap och tillgänglighet påverkar elevernas trygghet, delaktighet och upplevelse av undervisningens kvalitet.

Samtidigt kan det konstateras att samråden främst haft karaktären av dialog och inte utgör en systematisk elevinvolvering i analysen av konsekvenserna av förslagen.

Utredningen ingår i en större reform inom skolområdet, vilket kräver att en mer systematisk barnkonsekvensanalys görs. Ett helhetsgrepp är nödvändigt för att analysera hur de olika reformerna sammantaget påverkar barn och unga. Barnombudsmannen ser en risk att den samlade reformtakten kan skapa en lång period av ökad belastning och osäkerhet för rektorer och lärare. Detta kan i förlängningen påverka elevernas undervisning och lärmiljö. Ur ett barnrättsligt perspektiv är det därför viktigt att genomförandet av reformerna sker samordnat, med tillräckliga resurser och omfattar en uppföljning av hur förändringarna påverkar barn och elever där de också görs delaktiga.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredare Linda Silvermyr. I den slutliga handläggningen av ärendet har även chefsjurist Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
Barnombudsman

Kopia till
u.s.remissvar@regeringskansliet.se

² Barnkonventionen, artikel 12